

[Arbejdsministeren]

de ske i forbindelse med en forbedring af kapitalapparatet.

4. Øget produktivitet gennem *ændret arbejdstidstilrettelæggelse*, jfr. afsnit II.

5. Øget produktivitet gennem *investeringer* i forbedret kapitalapparat, idet en arbejdstidsnedsættelse, i den udstrækning den fordyrer enhedsomkostningerne til arbejdskraft, vil gøre et stadig mere avanceret kapitalapparat rentabelt. Selv om der ikke gives lønkompen- sation, kan arbejdskraften fordyres, *hvis* de indirekte omkostninger pr. ansat ikke sænkes svarende til eller *hvis* omkostningerne ved at oplære nyansatte er betydelige.

6. *Nyansættelser*, hvilket vil ske i alle de situationer, hvor ingen af de ovennævnte metoder helt eller delvis modsvarer arbejdstidsnedsættelsen, det vil sige, hvor det anses for økonomisk rentabelt at øge medarbejderstaben. Omfanget af nyansættelser afhænger i høj grad af arbejdstidsnedsættelsens udformning, herunder, om den er permanent eller ej, om den enkelte er borte fra virksomheden i kortere eller længere tidsrum, hvor stort et omfang arbejdstidsnedsættelsen får, samt hvor forudsigelig dens virkning er for virksomhederne.

En nedsættelse af den ugentlige arbejdstid må tilrettelægges sådan, at lønstigningstakten ikke påvirkes. En større ugentlig nedsættelse med fuld kompensation vil uundgåeligt føre til øgede lønomkostninger for erhvervslivet og svække konkurrenceevnen. Mindre, løbende nedsættelser af den ugentlige arbejdstid med stort set fastholdte nominelle time- lønninger gennem flere overenskomstperio- der kan derimod være vejen til en konkurren- ceevnebevarende arbejdstidsnedsættelse, forudsat at der hos lønmodtagerne er præfe- rencer for øget fritid fremfor lønstigninger.

Et skøn over de samfundsøkonomiske virkninger af en arbejdstidsnedsættelse må baseres på en række forudsætninger, hvis holdbarhed i høj grad kan diskuteres. Det gælder ikke mindst spørgsmålet om lønkom- pensation, men også antagelser med hensyn til produktivitetsstigning, deltidsfrekvenser, konjunktursituation, finanspolitik, arbejds- markedssituation m.v., ligesom det er af be- tydning, om arbejdstidsnedsættelsen kun fin- der sted i Danmark eller ej.

Modsat krise og manglende efterspørgsel er det udtryk for en stor forenkling at påstå, at *den teknologiske udvikling* skaber arbejds- løshed. Der opstår imidlertid – såvel i den enkelte virksomhed som i erhvervslivet som sådant – en række omstillingsproblemer, som tager nogen tid, bl.a. til uddannelse. Som et bidrag til at løse problemerne, især i de brancher, hvor der ikke længere vil være be- hov for så megen arbejdskraft, kan arbejds- tidspolitiske foranstaltninger komme på tale, som f.eks. deltid og delpension. Den teknolo- giske udvikling skaber i sig selv de nødveni- ge økonomiske muligheder for sådanne ar- bejdstidspolitiske foranstaltninger og illustre- rer derved, at den er en betingelse for, at vi kan løse vore problemer.

Et alment og specifikt højt *uddannelsesni- veau* er en forudsætning for Danmarks posi- tion blandt de industrialiserede lande og for, at vi kan møde det økonomiske opsving. Desuden medfører en nedsættelse af arbejds- tiden såvel som den teknologiske udvikling et øget behov for uddannelse, hvis ikke der skal opstå mangel på arbejdskraft. Det er nødvendigt at bruge mere tid på uddannelse, bl.a. fordi det er en væsentlig forudsætning for eventuelt at gennemføre en arbejdstids- nedsættelse, at uddannelsesberedskabet er i orden.

Ud fra en *familiepolitisk* synsvinkel har arbejdstidsspørgsmålet i de seneste år på- kaldt sig en stigende interesse. Det skyldes i første række, at det nu er helt almindeligt, at begge forældre har tilknytning til arbejds- markedet – også mens børnene er små. Der har derfor været udtrykt ønske om at sikre forældre og børn mere tid sammen i det dag- lige, og det har været anført, at en nedsat arbejdstid er en forudsætning herfor, ligesom der har været peget på en øget adgang til deltid eller andre former for en mere flexi- bel individuel arbejdstid.

Arbejdstidspolitiske spørgsmål er også indgået i den *ligestillingspolitiske* debat. Det har været fremført, at ét af instrumenterne i ligestillingsbestræbelserne kunne være indfø- relse og udbredelse af deltidsarbejdet på om- råder, hvor det ikke er almindeligt i dag. Andre har peget på, at ligestillingen alene frem- mes gennem flere fuldtidsstillinger til kvinder i traditionelle mandeerhverv – gerne kombi- neret med en almindelig arbejdstidsnedsæt- telse, som vil give begge parter mere tid til